

❖ عنوان پژوهش: طراحی مدل معماری اسلامی برای ساخت مراکز ملکی سازمان تأمین اجتماعی		
❖ نوع پژوهش:		
کاربردی ■	بنیادی □	توسعه‌ای □
❖ نوع خروجی حاصل از انجام پژوهش:		
طرح پژوهشی ■	گزارش کارشناسی □	سند سیاستگذاری □

لازم به ذکر است در چارچوب پژوهشی موسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی، منظور از طرح پژوهشی، سند سیاستگذاری و گزارش کارشناسی به شرح ذیل است:

«طرح پژوهشی»

طرح پژوهشی یکی از انواع قالب‌های تولید علمی محسوب می‌شود که منطبق با اصول علمی روش تحقیق انجام می‌شود.

«سند سیاست‌گذاری»

«سند سیاست‌گذاری»، گزارشی کوتاه، بی‌طرفانه و موجز در پاسخ به یک سؤال مشخص یا راجع به یک مسئله خاص است که استاندارد صلاحیت برای تهیه سند سیاست‌گذاری، افراد خبره هستند. این گزارش شامل سه بخش زیر می‌شود: بخش اول که به آن «خلاصه مدیریتی» خواهیم گفت، بر روی جلد گزارش، ضمن بیان مشکل در یک یا دو سطر، به ارائه راهکارهای اجرایی منطقی برای آن در حداکثر نصف صفحه می‌پردازد. بخش دوم که گزارش اصلی را تشکیل می‌دهد و در ۳ تا ۵ صفحه مطابق چارچوب تعیین‌شده تهیه می‌شود، «پیشنهادات سیاست‌گذاری» نامیده می‌شود. بخش سوم که به تحلیل دقیق موضوع و ارائه اسناد پشتیبان آن می‌پردازد، «یادداشت سیاست‌گذاری» نام دارد. هر یک از این سه بخش برای اهداف خاص و مخاطبان ویژه خود تهیه می‌شوند.

«گزارش کارشناسی»

شامل ارائه یک گزارش کامل در خصوص یک موضوع خاص موردنظر است که به یک فرد مجری با سطح صلاحیت حداقل «محقق» واگذار می‌شود تا حداکثر طی ۳ ماه، گزارش مورد نظر را منطبق با فرمت ارائه‌شده تهیه و ارائه نماید.

«تعریف سطح خرد/متوسط/کلان»

طرح خرد- طرحی است که از حیث مبلغ سه برابر حد نصاب معاملات خرد موسسه می‌باشد.

طرح متوسط- طرحی است که از حیث مبلغ از معاملات خرد فراتر بوده و حداکثر ده برابر سقف حد نصاب معاملات خرد موسسه می‌باشد.

مطرح کلان- طرحی است که از حیث مبلغ از سقف معاملات متوسط فراتر باشد.

❖ توصیف و بیان مسئله:

در محافل علمی بحث و جدل های زیادی در ارتباط با مفهوم معماری اسلامی انجام شده است اما در تعریفی کلی و نسبتاً ساده سازی شده می توان گفت معماری اسلامی به سبکی از معماری اشاره دارد که به عنوان تجلی فیزیکی اصول اسلام ایجاد شده است، سنتی که تا به امروز ادامه دارد. بنایی که بیشتر با معماری اسلامی مرتبط است، مسجد یا عبادتگاه مسلمانان است. اما معماری اسلامی تمامی ساختمان ها اعم از اماکن مذهبی همچون مساجد بزرگ، قلعه ها، قصر ها، مقبره ها تا ساختمان های عمومی مانند مدارس و ادارات و حتی سازه های کوچکتر مانند سازه های خانگی را نیز شامل می شود.

بسیاری از اندیشمندان حوزه معماری بر این گمانند که نگرش معماری و هنر اسلامی انتقال دهنده مضامین الهی و معارف اسلامی در تجربه زیسته زندگی روزمره است. چه شیوه رمز و نماد و تمثیل را در پیش داشته و چه باز نمود طبیعت و واقعیات عالم طبیعت باشد. در اینجا کار هنرمند و معمار، «نمودن زیبایی» و «جلوه گر کردن حقایق الهی» و «سرشار از پیام های ایزدی» می توان تجلی تعامل معمار مسلمان با اصول زیر بنایی اسلام تلقی کرد این تعامل در کالبد فضا تجسد یافته است.

می توان برداشتهای متفاوتی از مفهوم معماری اسلامی داشت این برداشتها بنا بر کاربرد ایده در بناهای با کاربری متفاوت می تواند دارای تنوع زیاد باشد آنچه در طراحی مسجد یا بنای فرهنگی از اصول معماری اسلامی تجلی پیدا می کند متفاوت از تجلی آن در ساختمان اداری است.

در معماری اسلامی، درون مایه فکر اصلی و مفاهیم بنیادی، نسبتاً انتزاعی است و به کمک این درون مایه ها، مفاهیم معماری برای تمامی انگاره های بصری، شکل گرفته و برای استفاده در طراحی بنا، کنار یکدیگر قرار می گیرند. این قرارگیری بسته به درون مایه و مفاهیم می توان آگاهانه و مستقیم و یا به صورت غیر مستقیم و القای رنگ و بوی مفاهیم در کالبد فضا تحقق یابد.

بر این اساس نباید تصور شود که معماری اسلامی آن است که حتماً یک داستان دینی را به تصویر بکشد یا از یک مقوله اسلامی صحبت کند یا حتی برای اجرای عمل دینی یا عبادتی ساخته شده باشد. چه بسا بنایی که در حیطه آثار اسلامی قرار گیرد، اما در آن از فرم های عرفی و غیر دینی استفاده شده باشد. به عنوان مثال ارزش هایی که آثار مسکونی می توانند دنبال کنند حفظ حریم های خصوصی و عمومی، مردم‌واری، حفظ کرامت انسانی، تامین آرامش و آسایش انسانها، عدم اشراف به همسایگان و احترام به حقوق ساکنین و دیگران، زمینه سازی تحقق عدالت اجتماعی و ... را شامل می شود. یا در بنای یک مسجد، طراح، کلماتی کلیدی همچون توحید، نور، ذکر، عبادت و طهارت را گلچین کرده و با پیوستگی معانی، مجموعه ای از کلمات کلیدی را به صورت های گوناگون بسط داده و در مسجد بازتاب می دهد.

در معماری اسلامی در بناهای کاربردی (مانند بناهای اداری) باید توجه داشت که هدف معمار باید تامین نیازهای انسانی شامل نیازهای مادی و معنوی گردد و اثر معماری باید زمینه ساز رفع هر دو دسته برای تعالی انسان باشد. یک اثر معماری در ابتدا باید تناسب کافی برای شکل گیری رفتار صحیح انسان مخاطب موضوع فضای معماری را داشته باشد و در نهایت قدرت تحقق و زمینه سازی تعالی انسان را در فضا فراهم کند. از این نظر می توان به این چالش اشاره داشت که اگر مخاطب فضا درک صحیحی از حقایق و مفاهیم اسلامی نداشته

باشد دچار چالش شده و فضای معماری نمی‌تواند نقش خود را به درستی ایفا نماید. مانند آنکه قرآن را بر انسانی که به آن اعتقادی ندارد و یا قدرت درک مفاهیم نهفته در آن را ندارد قرائت کنیم و انتظار داشته باشیم مخاطب از شنیدن قرآن به تعالی برسد. در اینجا باید اشاره داشت که اثر معماری تنها می‌تواند زمینه تعالی را فراهم آورد و پرورش دهد و یا برعکس امکان تعالی را محدود کند و مانعی بر آن باشد. خصوصاً در زمانی که معمار بخواهد از شیوه رمز و نمادپردازی در خلق اثر خود بهره گیرد.

در این تحقیق با توجه به جامعه مخاطب استفاده کنندگان از ساختمان‌های تامین اجتماعی باید چگونگی کاربرد مفاهیم اسلامی همچون ایجاد رضایت در مردم و تامین نیازهای مادی و معنوی آنان و همچنین پرسنل شاغل در سازمان در طراحی فضاهای کالبدی ساختمان‌های اداری سازمان مورد توجه قرار گیرد. نکته قابل توجه این است که با توجه به شرایط سازمان مبنی بر عدم ساخت و ساز جدید ارائه الگوهای طراحی باید معطوف به باز طراحی ساختمان‌ها و ارائه معیارهای طراحی جهت بهینه سازی برنامه‌ریزی فیزیکی ابنیه مورد توجه و تمرکز قرار گیرد.

❖ اهداف مورد نظر برای تحقیق:

• اهداف اصلی

تدوین شاخص‌ها و معیارهای لازم در طراحی داخلی ساختمان‌های سازمان به تفکیک درمانی و اداری

• اهداف فرعی

- ۱- تبیین مفهوم معماری اسلامی با تاکید بر کاربرد آن در ساختمان‌های ملکی سازمان (اداری و درمانی)
- ۲- تدوین پلتفرم عملیاتی و شاخص‌های عملیاتی طراحی جهت ارزیابی ساختمان‌های اداری و درمانی
- ۳- تدوین چارچوب عملیاتی الگوی طراحی ساختمان به منظور بهینه سازی تخصیص فضا بر اساس مساحت و صرفه جویی در فضا

❖ زمینه‌های استفاده و کاربرد نتایج تحقیق (کاربست آن در سازمان تامین اجتماعی یا حوزه رفاه و

تامین اجتماعی):

- ۱- بازیافت فضاهای بلا استفاده اداری سازمان تامین اجتماعی
- ۲- استفاده از شاخص‌های معماری در طراحی ساختمان‌های درمانی سازمان
- ۳- ارائه طراحی اولیه (اسکیس) کلی معماری اسلامی برای ساختمان‌های شعب

...

❖ محدوده مکانی و محدوده زمانی

این مطالعه معطوف به ابنیه موجود اداری سازمان به تفکیک اداری و درمانی (و احداث جدید در صورت داشتن برنامه ساخت توسط سازمان) خواهد بود.

❖ شرح خدمات مورد انتظار:

- ۱- تبیین نظری مفاهیم معماری اسلامی و تعیین شاخص‌ها و معیارهای مورد نظر
- ۲- مطالعه ابنیه موجود در کشورهای دیگر و تحلیل ویژگی‌های آن
- ۳- تدوین اولیه شاخص‌های طراحی در انطباق با مفاهیم معماری اسلامی در ساختمان‌های اداری

- ۴- مطالعه ۶ ساختمان نمونه سازمان و تحلیل کلی نواقص ساختاری طراحی در این ساختمان‌ها
- ۵- ارزیابی میزان انطباق طراحی ساختمان‌ها با معیارها و مفاهیم معماری اسلامی
- ۶- باز طراحی ساختمان‌های نمونه در انطباق با معیارهای معماری اسلامی
- ۷- ارزیابی هزینه -منفعت مالی باز طراحی و اجرای آن و تعیین صرفه های اقتصادی آن
- ۸- تدوین پلتفرم معیارهای طراحی کاربردی در ساختمان‌های سازمان

❖ محدودیت ها و موانع احتمالی پیش رو:

- ۱- دسترسی به اسناد و مدارک مرتبط با ساختمان‌ها نظیر نقشه های اجرایی و طراحی

❖ مدت زمان حدودی اجرای پروژه (ماه): ۱۲ ماه

- ❖ سطح مورد نظر برای اجرای طرح: خرد متوسط کلان